

מאור הזית

דברי תורה משלחן מערכת מכון עלה זית

יא | שבת קודש פרשת שופטים | ו' אלול תשפ"ה

מאור ההלכה

קנאות על פי דיני התורה

על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד (דברים יז, ו).

הקשה הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (הובא בספר "קול רם"), למה הוצרך הכתוב לפרש לגבי עונש מיתה שלא יומת המת על פי עד אחד כי אם על פי שנים, הלא כבר נאמר להלן בפרשתינו (יט, טו) לגבי כל עונשין שבתורה, "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר", ומשמעות הכתוב היא, שבכל עון וחטאת אשר יחטא האדם לא יקום עד אחד לחייבו בעונש הראוי לו לאותו חטא, הן עונש מיתה והן עונש מלקות או ממון, אלא רק על ידי שני עדים יקום דבר.

ותירץ, שהפסוק המדבר להדיא בעונש מיתה נאמר בפרשת העובד עבודה זרה, אחר שציוותה התורה (יז, ה) "וסקלתם באבנים ומתו", ויש לומר שהתורה הוצרכה לכתוב פסוק זה לגבי הריגת העובד עבודה זרה דייקא, מאחר שעבודה זרה היא החטא הגדול ביותר, ויש בזה חילול השם גדול מאד, ועל כן, אפשר שיעלה בלבו של הדיין לסמוך על עד אחד, וכשישמע מאדם הנאמן עליו המעיד שפלוגי עבד עבודה זרה, תבער בו קנאת ה' צבקות, וישתוקק לבער את הרע הגדול הזה מקרבנו, ויבוא לדון דיני נפשות בעד אחד בלבד.

ולכן כתבה התורה במיוחד לגבי העובד עבודה זרה, שלא יומת על פי עד אחד, גם אם הדבר נובע מגודל קנאתו של הדיין לכבודו של הקב"ה, כי אין השם יתברך חפץ בקנאות שאינה כדין התורה, ואם ידונוהו וימותוהו על פי עד אחד יהיו נחשבים כרוצחי נפשות.

והוסיף הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שכיוצא בזה מצינו בגמרא (פסחים ק"ג, ב), ששלשה הקב"ה שונאן, המדבר אחד בפה ואחד בלב, והיודע עדות בחבירו ואינו מעיד לו, והרואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יחיד. והביאו שם על זה עובדא, שטוביה חטא ובא זיגוד לבדו והעיד עליו לפני רב פפא, והלקה רב פפא לזיגוד. תמה כנגדו זיגוד, טוביה חטא וזיגוד מינגד. והשיב לו רב פפא, שהוא לוקה משום דכתיב "לא יקום עד אחד באיש", וכיון שהעיד עליו יחיד אינו אלא מוציא שם רע בעלמא.

ומשמעות דברי הגמרא היא, שזיגוד היה נאמן על רב פפא, שהרי על מה שטען לו "טוביה חטא" לא הכחישו רב פפא אלא משום שאין הכתוב מאמינו, הרי דתפשו לפום ריהטא דאמת העיד, ומכל מקום עבר זיגוד על לשון הרע והלקהו רב פפא משום זה, משום דאפילו בעבירות החמורות ביותר אין לדיין לדון אלא כדין התורה, ומי שירצה לקנאות בזה קנאת ה', לא זו בלבד שאינו עושה מצוה בכך, אלא הוא גם עובר על האיסור החמור של לשון הרע.

מאור המשפט

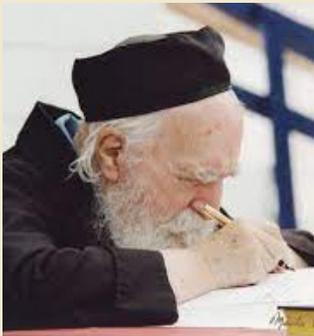
שלטון דין התורה בישראל

פעם אירע בעיר גדולה שכבר היו בה מלמדים קבועים ללמד את התלמידים, שבאו מלמדים ממקומות אחרים ורצו ללמד גם כן את הנערים, ורצו המלמדים שבעיר לגרשם על ידי המושל, על פי דברי הרמ"א (חו"מ סי' קנו סעיף ז) בשם המהרי"ק (שורש קצא), שאם יכולים בני העיר לגרום שהמושלים ימחו בבאים לגור בעירם, הרשות בידם. והגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל (מובא בספרו "יד שאול" ליו"ד סי' רמה סק"ו) הורה להם לאיסור מחמת כמה טעמים. ואחד מהם הוא, שקנאת סופרים תרבה חכמה, ואין מלמד יכול לעכב על חבירו הרוצה ללמד תורה.

וכתב החזון איש בספרו "אמונה וביטחון" (פרק ג אות יד), שלמדנו מזה עד כמה שולטת בישראל קביעת הדין וההלכה. שהרי אילו היה מותר למלמדי המקום לגרש את המלמדים החדשים שבאו לעירם, היה מותר להם לגרשם על ידי הממשלה, ואין כאן מלשינות ומסירה, אלא אדרבה יש בזה מצוה לקיים הדת על תילה. אבל אחר שהדין הוא שאסור לגרשם או לעכב על ידם, הרי מי שירצה לנהוג בזה כקנאי עבור המלמדים הקבועים, מתוך דאגתו שלא תקופח פרנסתם, ולגרש את המלמדים החדשים על ידי הממשלה, לא זו בלבד שאינו עושה מצוה, אלא הוא גם עובר על מלשינות ומסירה ויוצא בזה מכלל ישראל רח"ל. ועיני כל ישראל נשואות לדברי השו"ע ופוסקי ההלכה, להגיד להם את דבר המשפט והמעשה אשר יעשון.

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (1895-1986)

נולד ברוסיה לאביו הגאון רבי דוד פיינשטיין זצ"ל בז' אדר תרנ"ה. כבר מילדותו היה ניכר כעילוי, והיה בקי במסכתות הש"ס מגיל צעיר. בבחרותו נשלח עם כמה מחבריו לייסד את ישיבת קוברין בעיר שקלוב, ולמד אז אצל הגאון רבי פסח פרוסקין, אותו החשיב כרבו המובהק. לאחר פטירת אביו התמנה לרבה של עיר מולדתו אוזדה, ובשנת תרפ"א התמנה לרב ואב"ד העיר ליובאן. בתשובות רבות שבספר "אגרות משה" הוא מציין שנכתבו בליובאן. בשנת תרפ"ב נשא את בתו של רבי יעקב משה קסטנובויץ. בשנת תרצ"ז

עבר עם משפחתו לארה"ב, וכעבור כמה שנים התמנה לכהן כראש ישיבת "מתיבתא תפארת ירושלים". נודע כפוסק הדור, וכתב אלפי תשובות לשואלים בכל מקצועות ההלכה. נפטר ב"ג אדר תשמ"ו ונקבר בהר המנוחות.

מאור התורה Interdependency

כי יפלא ממך דבר למשפט וגו' וקמת ועלית אל המקום (יז, ח)

The Ibn Ezra explains that the term ועלית, which means going up, is used in connection with going to the Beis Hamikdash, a place of spiritual elevation. But Rashi, citing Chazal, takes it to mean that the Beis Hamikdash was at the highest physical elevation. Maharal explains that because it was so elevated spiritually, it had to have a high physical elevation.

Rav Elya Ber Wachtfogel (*Imrei Ohr* p. 293) remarks that with this pasuk, the Torah strategically connects this lesson about the spiritual elevation of the Beis Hamikdash to the function of the Sanhedrin, which is disseminating Torah.

The Beis Hamikdash served three main purposes: It was the place to bring *korbanos*; it was the dwelling place for the Shechinah; and it was the place from which Torah knowledge emanated. The Rosh Yeshiva explains that

these three are intertwined. *Korbanos* invite the presence of the Shechinah, which in turn enables the proliferation of Torah. Essentially, the *avodah* is the root cause for the flourishing of Torah.

Two *shevatim* who stood out for their Torah knowledge: Levi and Yissachar. About Yissachar, the Torah states that they toiled in Torah, ויט שכמו לסבול, but regarding Levi there is no mention of any special effort they made to merit greatness in Torah. Apparently, it was their dedication to *avodah* that enabled their high level of Torah learning.

Rav Elya Ber says that this interdependency of Torah and *avodah* is found even today. Someone whose davening is special will have the *siyata d'Shmaya* to be outstanding in Torah. Recalling his time as a *talmid* in Lakewood, the Rosh Yeshiva attests that of all his peers, only those who attending the *tefillos* in yeshiva stayed in learning even after leaving the yeshiva. Without the *avodah* of *tefillah*, one cannot be successful in Torah.

מאור המשפט Do Something!

The parsha begins by dealing with the importance of appointing judges over the Jewish people. The *midrash* (*Devarim Rabbah* 5:5) comments on this: "Rabbi Eliezer said if judgment is done below, then judgment is not done above. If judgment is not done below, judgment is done above." He teaches that if man judges and tries to do justice, Hashem may refrain from giving a Divine decree to punish. This is based on the idea that Hashem gives over the world to man. Only when man fails to fulfill his role, Hashem fills the void and perform justice in the world.

Moreinu Rav Nosson Wachtfogel infers from the *midrash* that it is not necessarily required that judgment be meted

out to the full extent Hashem would have decreed, but as long as there is some form of justice where wickedness is not just accepted, this can be enough to turn away Hashem from exercising His judgment upon man.

When applied to the individual, he derives that one may be able to perform judgment regarding oneself by at least learning some books of musar, which remind a person of the proper way to live, so that one can recognize one's own flaws, even though the immediate changes he makes might be very minute. Still, by doing this, he is pursuing justice, and may save himself, something we hope for as we approach the Day of Judgment, *Rosh Hashanah*.

(*Noam HaMusar, Parshas Pinchas – reproduced in Min Harar by Rav Moshe Ahron Crystal*)

מאור שי"ח No Tefillah Is in Vain

When Moreinu Rav Shneur became very sick, there were *tefillos* held for him all around the world, in every yeshiva and every *kollel*. Days before Rav Shneur's *petirah*, Rabbi Greenwald went to the Steipler asking him to daven for the Rosh Yeshiva's *refuah*. Alas, the Steipler signaled that Rav Shneur's time had come and

L-R Rav Shmuel Berenbaum, Rav Eliyahu Sorotzkin, Novominsker Rebber zecher tzadikim l'bracha, Moreinu Rav Malkiel Kotler, Rav Elya Ber Wachtfogel *shlita*

the decree would not be overturned.

The Steipler explained that none of the many *tefillos* dedicated for the Rosh Yeshiva were in vain. No *tefillah* is in vain. It sometimes happens that a great *talmid chacham* arises out of a house of a simpleton; this can be because a grandmother tearfully cried her heart out that she should merit a son a *talmid chacham*. It didn't work for her son, but it worked for her grandson. No *tefillah* is in vain.